

4'33"

for any instrument or combination of instruments

John Cage

I

60 ♩ = \longleftrightarrow
4/4

3

5

7

9

33"

60 ♩ = \longleftrightarrow
4/4

II

3

.16

.32

.16

Detailed description: The score is divided into two parts, I and II. Part I consists of five staves. The first staff has a tempo marking of 60 ♩ = \longleftrightarrow and a 4/4 time signature. The second staff is marked with a '3' above it. The third staff is marked with a '5' above it. The fourth staff is marked with a '7' above it. The fifth staff is marked with a '9' above it and contains a double bar line followed by the text '33\"'. Part II consists of two staves. The first staff has a tempo marking of 60 ♩ = \longleftrightarrow and a 4/4 time signature. The second staff is marked with a '3' above it. The first staff of Part I has a double bar line in the middle. The first staff of Part II has a double bar line in the middle. The second staff of Part I has a '.16' at the end. The fourth staff of Part I has a '.32' at the end. The second staff of Part II has a '.16' at the end.

© Copyright 2014 by Henmar Press, Inc., New York, NY

Stilte in muziek

TEKST: MIRJAM DIRKX

Ik weet het nog precies... ik zat achter een van de vleugels in de leskamer en mijn docent zei op enigszins geagiteerde toon: 'Het betekent niet dat je niets moet doen als er een rust staat! De rusten zijn de stiltemomenten tussen de andere noten in, het zijn betekenisvolle seconden. En jij moet invulling geven aan die stilte.' En zo stoeiden we de rest van de les met hoe je de stilte moet spelen. Rusten in de muziek. Misschien wel vergelijkbaar met de stiltes die er vallen tussen mij en mijn cliënt, nadat ik een vraag heb gesteld die snijdt. Adembenemend kunnen die momenten zijn. En ik kan niet nietsdoen. De spanning in mezelf en tussen ons vraagt om containment, om 'handelen door niet te handelen' vanuit de Taoïstische paradox van *wei wu wei*.

Stiller dan deze stiltes van de rust, is 4'33 uit 1952 van de Amerikaanse componist John Cage (1912-1992). Het is een radicaal experiment rondom de vraag 'wat is muziek?'. De eerste uitvoerder van dit stuk liep naar zijn vleugel op het concertpodium, zette een wekker, en zat vervolgens vier minuten en drieëndertig seconden stil zonder een toets aan te raken. Vandaar de titel. Cage noemde het zelf een '*silent piece*' en verhief alle geluid - zoals het suizen van bloed in je oren, geschuifel van voeten en voorbijrijdend verkeer - tot muziek. Geïnspireerd door de Oosterse filosofie nivelleerde hij het belang van zichzelf als componist en stelde hij muziek gelijk aan het leven.

Ik speel 4'33 soms voor publiek. Een spannender stuk kan ik me niet voor-

stellen. Mijn hart bonkt in mijn keel, de tijd rekt zich tergend traag uit en ik heb geen enkele ik-competentie meer om me aan vast te houden... geen prachtige, rakende noten meer, geen trefzeker spel. Het is iedere keer weer een val in de nacht, zo de steile glijbaan van de leercurve in. Wat me rest na deze opgave - want zo ergaaf ik het ieder keer opnieuw - is de stilte in mezelf en bij mijn luisteraars. Een dragende stilte, verbonden in het naar binnen keren. 'Ik luister er zelf iedere dag naar' zei Cage zonder ironie. 'Meer dan al het andere is het de bron van mijn levensvreugde. Wat ik ook zo leuk vind aan mijn stiltestuk is dat het elk moment uitgevoerd kan worden, maar dat het ook alleen maar tot leven komt wanneer je het uitvoert. En elke keer dat je dat doet, heb je de ervaring dat je echt leeft.'

En dan muziek waar ikzelf vanbinnen heel stil van word: *Für Alina* van de Estse componist Arvo Pärt (1935). Geen rusten, geen verduren van langdurig *wei wu wei*, maar een verbluffend eenvoudige pianocompositie in tintinnabulistijl (het Latijnse woord voor klokjes). De simpliciteit van de melodie, het rustige tempo, de schaarse noten en bovenal het gebrek aan harmonische ontwikkeling maken dat je het gevoel hebt naar pure essentie te luisteren. Pärt zelf had bijna tien jaar van compositiestilte nodig om met zijn verstilde, minimalistische muziek naar buiten te komen. Hij componeerde aanvankelijk, net als zijn tijdgenoten, in een tamelijk academische stijl. Na een professionele en spirituele crisis

ging hij op zoek naar zijn eigen taal, onder andere door het bestuderen van het Gregoriaans en de vroege polyfone muziek. Ik probeer het me voor te stellen; de moed om tien jaar lang naar binnen te keren en te zoeken naar je eigen stem! En dan naar buiten komen met deze radicale stijlbreuk in de Westerse muziekgeschiedenis.

In *Für Alina* is er namelijk geen enkele harmonische ontwikkeling meer, de linkerhand speelt afwisselend een van de drie noten van het b-mineur akkoord. Daarmee verliest de compositie zijn voorwaartse stuwung. Zo streefde Pärt naar eenheid en eeuwigheid, naar 'a single moment spread out in time'. Het meest verstilde moment in deze compositie klinkt wanneer Pärt het b-mineur akkoord voor één moment verlaat. Helder als glas hoor je een tweeklank, die als een vraag in de ruimte hangt. In de partituur tekende Pärt hier een bloemetje... Dit moment klinkt zo intens 'zuiver', net zoals de plotselinge klaarheid die er kan ontstaan na alle zoeken en niet-weten in een begeleidingsgesprek of constellatie. Aangekomen bij je eigen, interne weten. Een klank om te koesteren.

Pärts muziek inspireert mij, misschien ook wel omdat de volgende uitspraak van hemzelf over zijn tintinnabulistijl zo hoorbaar is in zijn composities: 'One line is my sinns, and another line is forgiveness to these sinns.' Ach, wat een liefdevol en ontroerend perspectief. Dat wil ik wel zijn, iemand waarin zowel het gedoe als de mildheid daarover doorklinkt. 🐦